

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
Терлиг-Хаинская средняя общеобразовательная школа
Муниципального района «Кызылский кожуун» Республики Тыва

«Рассмотрено»:
ШУМО учителей
начальных классов
Протокол № 1
30.08.2023г.

«Согласовано»:
Зам. директора по УВР:
Ондуун В.В.

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
Терлиг-Хаинская средняя общеобразовательная школа
Муниципального района «Кызылский кожуун» Республики Тыва

«Согласовано»:
Зам. директора по УВР:
Ондуун В.В.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА **по литературному чтению на родном** **(тувинском) языке** **2 класса**

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
по литературному чтению на родном
(тувинском) языке
2 класса

Составила: Сурунчап Зоя Тулушевна
учитель начальных классов

Терлиг-Хая, 2023

2 –ги класска тыва дылдың ажылчын программазы.

Тайылбыр бижик.

2-ги класстың тыва дыл программасын Тыва Республиканың ниити өөрөдигезининң эге школага 1-4 класстарга тыва дыл талазы-биле күрүне стандарттарынга дүүштүр Александра Касхоевна Ойдан-оол, Эртине Деспижековна Ондар, Наталья Чоодуевна Дамбаныы-биле тургускан. Ук программа Тыва Республиканың өөрөдиге, эртем болгаш аныктар политиказының яамызының өөрөдиге-методиктиг чөвүлелиниң чөпшээрели-биле 2008 чылда чырыкче парлаттынып үндүртүнген.

Өөрөдиглиг план Э.Д.Он+дарның «Методиктиг сүмелерининң» (Дөрт чылдыг эге школаның 2-ги класының «Тыва дыл» ному-биле ажылдаар башкыларга дузаламчы. Кызыл – 1988ч) дузазы-биле ажыглаттынмышаан, уругларның шингээдип алган билиглерин, мергежилдерин, чаңчылдарын тыва дыл программасының негелделеринге дүүштүр эге класс башкыларынга А.А.Алдын-оолдун «Диктантылар болгаш эдертиглер чыындызы» - биле хынаарын сүмелеп турар. Тыва Республиканың ниити өөрөдигезининң национал девискээр кезээ 2-ги класс өөреникчилерининң ниити сайзыралынче, оларның билиининң практиктиг болурунче угланмышаан, программаны тургузарда эртемниининң, дараалашкааның, көргүзүгүлүүнүң болгаш коммуникативтиг принциптерге даянып база уругларның назы-харын барымдаалап тургаш тургускан.

2-ги класска И.Ч.Эргил-оолдун, Л.Д.Аракчааның, В.Ш.Монгуштуң «Тыва дыл» номун Тыва Республиканың ниити болгаш профессионал өөрөдиге яамызы бадылап, 2004 чылда парладып үндүрген.

Ниитизи-биле программа езугаар 2-ги класска тыва дыл **неделяда 3 шак, чылда 102 шак** кылдыр бердинген.

1-ги улдун- 24 шак

2-ги улдун- 24 шак

3-кү улдун- 30 шак

4-кү улдун- 24 шак

Программада негелделер дараазында бөлүктерден тургустунган:

- бижикке өөрөдирининң үезинде алган билиглерин, мергежилдерин болгаш чаңчылдарын системажыдып катаптаары (4 шак);

- чугаа (2 шак);

- чугаа үннери, үжүктөр, слог (23 шак);

- домак (24 шак);

- сөс (22 шак);

- сөзүглел, харылзаалыг чугаа (17 шак);

- чыл дургузунда өөрөнгенин катаптаары (10 шак).

1-4 класстарга төрөөн дыл үстүкү класстарга өөренир тыва дыл болгаш литература эртемнерининң белеткел чадазы болбушаан, колдуунда-ла практиктиг сорулгаларны чедип алырынче угланган.

2-ги класска тыва дылды өөрөдирининң кол сорулгалары:

1. Уругларны медреселдиги-биле шын номчуур, бижиир болгаш шын чугааланыр кылдыр өөрөдир;
2. Оларга төрөөн дыл болгаш литература талазы-биле эге билиглерни бээр;
3. Уругларны ном ажыглаарына чаңчыктырар болгаш оларның дылга сонургалын, номчулгаже болгаш билиглерже чүткүлүн хайныктырар;
4. Номчулга болгаш бижилге-биле холбаштыр бойдушту, ниитилел амыдыралын хайгаараарына үндезилээш, өөреникчилерни материалистиг үзел-бодал-биле чепсеглээр;
5. Уругларны мораль болгаш этика талазы-биле кижизидер;

6. Өөренип турар чүүлдерни сайгарып, бөлүктөп деңнеп, түңнөп билиринге, оларның иштинден кол болгаш чугула чүүлдерни тып, тайылбырлаарыңа өөреникчилерни чаңчыктырар.

Өөреникчилерниң билиглеринге, мергежилдеринге болгаш чаңчылдарыңа кол негелделер.

Өөреникчилер 2-ги класс дооскаш, дараазында билиглерни алган турар:

Тыва алфавиттиң үжүктери, ажык болгаш ажык эвес үннерниң демдектери: кыска, узун, өк-биле адаар үннер, күштүг, дүлөй болгаш кошкак дүлөй ажык эвес үннер, ытыкыр кошкак ажык эвес үннер; сөстү көжүрериниң дүрүмнери; чүвөлөрни, оларның шынарын, кылдыныын көргүзөр сөстөрни бот-боттарындан ылгап билири; домактың чугула кежигүннерин тып билири; домак биле сөзүглелди, сөзүглелдин хевирлерин ылгап билири.

Өөреникчилерниң чедип алган турар мергежилдери:

- сөстөрни, домактарны болгаш 30-40 хире сөстүг сөзүглелдерни артык үжүктөр киирбейн, херек үжүктөрни кагбайн, хажыдыышкын чокка, арыг, чараш болгаш шын бижиир;
- сөстөрни слогтарга чарар, слогтар езугаар көжүрер;
- кижилерниң аттарын, хоорайлар, суурлар, хемнер болгаш черлер аттарын улуг үжүк-биле бижиир;
- өк-биле адаар ажык үннерлиг сөстөрни кадыг демдек-биле бижиир (ъ);
- саннар, шеттер дээн чергелиг сөстөргө ийи үжүктү дакпырлап бижиир;
- фонетиктиг сайгарылганы күүседип билир;
- -ла,-ле,-на,-не, -даа деп артынчыларны дефис-биле бижиир;
- сөске шын айтырыг салгаш, ооң дузазы-биле чүвени илередир, чүвениң демдээн илередир, чүвениң кылдыныын илередир сөстөрни тодарадыр;
- домакка сөстөрни шын харылзаштырар; кол сөс болгаш сөглекчини тодарадыр;
- домактың эгезин улуг үжүктү хереглээр, сөөлүңге улуг сек, кыйгырыг,айтырыг демдектерин салыр;
- айтырыглар езугаар 40-70 хире сөстүг сөзүглелдин эдertiин бижиир, бердинген темага 5-6 сөстүг домактарны тургузар болгаш бижиир.

2-ги класска тыва дыл программанын шингээткенинин түңнелинде:

Өөреникчилерниң личностуг хевирлеттинген турары:

- Төрээн дылывыс харылзажырының база мээ–медереливисниң шынарын көргүзөриниң кол чепсээ;
- Төрээн дыл национал культуравыстың кол болуушкуну;
- Сагыш-сеткилди, бодалдарны илередиринге дылдың бай-байлаан, уран-чечен аргаларын чөптүг ажыглап билири;
- Төрээн дылын улаштыр өөрениринге сонуггалын оттурары;
- Аас болгаш бижимел чугаага дылдың уран-чечен аргаларын чедимчелиг ажыглап билири.

Өөреникчилерниң билиинин хевирлеттинери:

- Төрээн дылын сайзырадырыңа ону кадагалап арттыраарыңа өөреникчиниң бот киржилгези;
- Аас чугаага дылдың уран-чечен аргаларын эстетиктиг талазынче угландыраары.

Өөреникчилерниң предметтиг хевирлеттинген турары:

- Чаа материалды ханы билип алырынче угланган ажылдарны; номчулга, бижилге, уругларны янзы–бүрү бот- ажылдары, чугаа сайзырадылгазы.
- үннер болгаш үжүктөрни ылгап билири.
- Ажык болгаш ажык эвес үннерни ылгап билири.
- Сөстөрни слогтарга чарары.
- Сөстү шын көжүрүп билири.
- Алфавитте үжүктөрниң туружун болгаш ооң ужур-дузазын билири.
- Медээ, айтырыг, кыйгырыг домактарын ылгап болгаш чогаадып билири.

- Домактың чугула кижигуннерин тып болгаш шыйып билири.
- Кым? чүү? кымнар? чүлөр? кандыг? чүлүг? канчап тур? деп айтырыгларны ылгап билири.
- Сюжеттиг чуруктар-биле чугаа сайзырадырының ажылдарын чорудары.
- Домак болгаш харылзаалыг чугааны ылгап билири.
- 40-70 хире сөстөн тургустунган эдертигни бижири.

Өөреникчилернин билиинин хевирлеттинери:

- Төрээн дылының бүгү үннерин болгаш үжүктерин, оларның кол ылгалын билген уjurлуг.
- Сөстөрдө үннерни ылгап, оларның туружун тодарадып билир.
- Ажык,ажык эвес үннерни болгаш үжүктерни, кыска,узун ажык үннерни болгаш үжүктерни бот-боттарындан ылгап шыдаар.
- Домактарның болгаш сөстөрниң анализ-синтезтиг сайгарылгазын кылып, домактардан сөстөрни ылгап тывар.
- Сөстөрни слогтарга чарып болгаш слог аайы-биле көжүрүп билир.
- Алфавиттин үжүктерин , оларның туружун билир.
- Домактарның чугула кижигуннерин тып болгаш шыйып билир.
- Бижимел болгаш парламал шрифт-биле бижиттинген сөстөрни, домактарны иштинде слогтап адап тура, шын дүжүрүп бижири.
- Домак эгезинге улуг ужукту бижиир, сөөлүнге улуг секти, айтырыг, кыйгырыг демдектерин херек таварылгаларда салып билир.
- Хуу чуве аттарынга улуг үжүк бижиир.
- Төрөл сөстөрни бөлүктөп, тып билир болгаш дазылын аңгылап билир.
- Кым? чүү? кымнар? чүлөр? кандыг? чүлүг? канчап тур? деп айтырыгларны ылгап билир.
- Харылзаалыг чугаа тургузуп билир.
- 40-70 сөстөн тургустунган эдертигни бижип билир.

Өөреникчилернин метапредметтиг хевирлеттинген турары:

А) Регулятивтиг

Чогуур деннелге хевирлеттинген турар уjurлуг чуулдери:

- өөренип турар эртемнин тема, бөлүк аайы-биле кол сорулгаларын,утказын угаап билири;
- башкының удуртулгазы-биле бердинген даалгаларны күүседип өөренири;
- бот хыналданы, удур-дедир хыналданы болгаш орфографтыг, пунктуациалыг частырыгларны тып билирин боттандыраар.

Өөреникчилернин хевирлеттинген турары:

- өөрөнгөн темазынга алган билиглерин түңнеп болгаш үнелеп билирин боттандыраар;
- тыва дылдың негелдери-биле өөренип алган дүрүмнерин ажыглап билири.

Б) Познавательные:

Чогуур деннелге хевирлеттинген турар уjurлуг чүүлдери:

- өөредилге даалгаларын кууседип турар уеде херек уjurлуг медээлерни немелде номнар, статьялар болгаш энциклопедиялардан тып билири;
- бодунун назы-харынга дүүштүр янзы-бүрү словарьларга, справочниктерга даянып билири;
- дылдың негелдерин күүседирде янзы-бүрү схемаларны, модельдерни, символ- демдектерни ажыглап билири
- белең таблицаларны,схемаларны, созуглелдерни немээри
- дылдын адырлары: үн, үжүк, сөс тургузуу, чугаа кезээ, домак кижигүнү бөдүүн домак дугайында алган билиглерин деңнеп, бөлүктөп, тып, ажыглап билири;
- алган билиглерин план болгаш таблица дузазы-биле системажыдып, бөлүктөп,түңнеп билири;

- сөстө орфограммаларны янзы-бүрү аргалар-биле хынап билири;
- номчаан сөзүглелдериниң кол утказын ылгап үндүрери;
- бодунуң чугаазын тода болгаш билдингир кылдыр дыңнакчыга дамчыдып билири;

Өөреникчилерниң билииниң хевирлеттинген турары болгаш өөренип алыр аргалары:

- Библиотека болгаш Интернет дузазы-биле херек билиглерни тып, ажыглап билири;
- аас болгаш бижимел чугааны шын болгаш медреселдиги-биле тургузуп билири;
- болуушкуннарны логиктиг (бодамчалыг) сайгарылгага даянып дамчыдып билири;
- алган медээлерни сайгарып, критикалап билири;

В) Коммуникативтиг

Чогуур деңгелге хевирлеттинген турар уjurлуг чүүлдери:

- аас чугаага диалогту ажыглап билири;
- аңгы-аңгы бодалдарны өөренип, сайгарып билири болгаш чаңгыс аай түңнелге келиринге өөредери;
- бот туружун болгаш бодалын быжыглап чаңчыгары;
- билдинмес чүүлдеринге айтырыгларны салып билири;
- коммуникативтиг сорулгаларны шийтпирлээринге дылдың аргаларын чедимчелиг ажыглаары;

Өөреникчилерниң билиглериниң хевирлеттинген турары болгаш өөренип алыр аргалары:

- коммуникативтиг сорулгаларны дыңнакчыга тода, дорт, дес-дараалашкаа-биле медээни, билигни чедирери;
- удур-дедир хыналда үезинде бот-боттарынга дузаны үезинде чедирип билири болгаш коммуникативтиг сорулгаларны шийтпирлээринге дылдың аргаларын чедимчелиг ажыглаары.

Тыва дылдың программаны тургузарда тургустунуп келген бергедээшкиннер.

Программада бердинген темалар номда материалдар-биле колдуунда дүгжүп турар. Номда бербээн темалар : «Логиктиг ударение дугайында ниити таныжылга», «Элдек-эвилең болурунун дүрүмнериң эрттиргенин илередири. Таныжарда ажыглаар сөстөр болгаш домактар». Номда кичээлдерниң кызыгаарлаттынмааны, «Методиктиг сүмелер» чаа программа-биле дүүшпейн турары, чаа негелделерге дүгжүп турар электроннуг материалдар чогу бергедээшкиннерни тургузуп турар.

2-ги класстың тыва дылга календарь-тематиктиг планнаашкыны.

№	Кичээлдин темазы	Шагы	Ай, хүнү.	
			план- биле	факт- биле
1	Домак дугайында катаптаашкын.	1	05.09.	
2	Сөс дугайында катаптаашкын.	1	06.09	
3	Үн, үжүк дугайында катаптаашкын.	1	07.09.	
4	Хыналда диктант.	1	12.09.	
5	Дыл - кижиниң харылзажыр чепсээ. (ниити билиг)	1	13.09.	
6	Аас болгаш бижимел чугаа.	1	14.09.	
7	Ажык болгаш ажык эвес үннер болгаш үжүктөр.	1	19.09.	
8	Ажык үннер.	1	20.09.	
9	Ажык эвес үннер.	1	21.09.	
10-11	Кыска болгаш узадыр адаар ажык үннер болгаш үжүктөр.	2	26.09.-27.09.	
12-13	Өк-биле адаар ажык үннүг сөстөргө Ъ (кадыг демдекти) бижири.	2	28.09.-03.10.	
14	ЧС. Чурук-биле ажыл. Фермада.	1	04.10.	
15-16	Хыналда ажыл. Частырыглар-биле ажыл.	2	05.10.-10.10.	
17-18	Ыткыр болгаш дулей ажык эвес үннер болгаш үжүктөр.	2	11.10.-12.10.	
19-20	Эгезинде т - д деп үжүктөр кирген сөстөр.	2	17.10.-18.10.	
21-22	Эгезинде п – б деп үжүктөр кирген сөстөр.	2	19.10.-24.10.	
23	Эгезинде к – х деп үжүктөр кирген сөстөр.	1	25.10.	
24	Ф, Ц, Щ деп үннер болгаш үжүктөр.	1	26.10.	
25	Сөс иштинге ажык эвес үжүктөрни шын бижири.	1	07.11.	
26	Хыналда диктант.	1	08.11.	
27	Частырыглар-биле ажыл.	1	09.11.	
28	Үн, үжүк дугайында катаптаашкын.	1	14.11.	
29	Я деп үжүктүг сөстөр.	1	15.11.	
30	Э (е) деп үжүктүг сөстөр.	1	16.11.	

31	Ё деп үжүктүг сөстөр.	1	21.11.	
32	Ю деп үжүктүг сөстөр.	1	22.11.	
33	Сөске Ы (чымчак демдекти) хереглээри.	1	23.11.	
34	Слогтар.	1	28.11.	
35	Сөстү слогтарга чарары.	1	29.11.	
36	Сөстөрнү көжүрери.	1	30.11.	
37	Сөстү көжүрерин быжыглаары.	1	05.12.	
38	Тыва алфавиттин үжүктөри.	1	06.12.	
39	Алфавиттин үжүктөрин катаптаары.	1	07.12.	
40	Хыналда диктант.	1	12.12.	
41	Частырыглар-биле ажыл.	1	13.12.	
42	Фонетиктиг сайгарылгалар.	1	14.12.	
43	ЧС. Чогаадыг «Кыш».	1	19.12.	
44	Чогаадыкчы диктант.	1	20.12.	
45	Үн, үжүк дугайында катаптаашкын.	1	21.12.	
46	Сөстүн лексиктиг утказы (ниити билиг). Хөй уткалыг сөстөр.	1	26.12.	
47	Чүве ады (таныжылга). Кым? Чүү? деп айтырыгларга харылаттынар сөстөр. (Чүве ады).	1	27.12.	
48	Кым? Чүү? деп айтырыгларга харылаттынар сөстөр. (Чүве ады).	1	28.12.	
49	Кым? Чүү? деп айтырыгларга харылаттынар сөстөр. (Чүве ады).	1	09.01.	
50	Кым? Чүү? деп айтырыгларга харылаттынар сөстөр. (Чүве ады)э	1	10.01.	
51	Демдек ады (таныжылга). Кандыг? деп айтырыгга харылаттынар сөстөр. (Демдек ады).	1	11.01.	
52	Кандыг? деп айтырыгга харылаттынар сөстөр. (Демдек ады).	1	16.01.	
53	Чоок болгаш удурланышкак уткалыг демдек аттары.	1	17.01.	
54	Демдек аттарын чугаага ажыглаары.	1	18.01.	
55	Кылыг сөзү (таныжылга). Канчап тур? деп айтырыгга харылаттынар сөстөр. (Кылыг сөзү).	1	23.01.	
56	Канчап тур? деп айтырыгга харылаттынар сөстөр. (Кылыг сөзү).	1	24.01.	

57-58	Кылыг сөстөрүнүн үгө өскөрлүрүн хайгаарап көөрү.	2	25.01- 30.01.	
59	Хыналда ажыл.	1	31.01.	
60	Ат болгаш фамилияларга улуг үжүк бижири.	1	01.02.	
61	Ат болгаш фамилияларга улуг үжүк бижири.	1	06.02.	
62	Азырал амытаннарның хуу аттарына улуг үжүк.	1	07.02.	
63	Азырал амытаннарның хуу аттарына улуг үжүк.	1	08.02.	
64	Чурттар, хоорайлар, суурлар, кудумчулар, хемнер аттарына улуг үжүк.	1	13.02.	
65	Чурттар, хоорайлар, суурлар, кудумчулар, хемнер аттарына улуг үжүк.	1	14.02.	
66	Хыналда диктант.	1	15.02.	
67	Төрөл сөстөр.	1	20.02.	
68	Төрөл сөстөр дугайында быжыглаашкы	1	21.02.	
69	- ла, - ле, - на,- не деп артынчылар.	1	22.02.	
70	Артынчыларны шын бижири.	1	27.02.	
71	- даа деп артынчы сөс.	1	28.02.	
72	- даа деп артынчыны шын бижири.	1	29.02.	
73	ЧС. Чурук-биле ажыл. Футбол.	1	05.03.	
74	Хыналда ажыл.	1	06.03.	
75	Частырыглар-биле ажыл.	1	07.03.	
76	Домак – дылдың болгаш чугааның эге хемчээ. Домактың ролю.	1	12.03.	
77	Харылзаалыг чугаа. Сөзүглелдин темазы. Чаңгыс тема-биле каттышпаан домактарны сөзүглел - биле деңнээри.	1	13.03.	
78	Сөзүглелдин хевирлери: тоожуушкун, чурумал, угаап боданыышкын (таныжылга)	1	14.03.	
79	Домакта сөстөрнүн аразында харылзаазы.	1	19.03.	
80	ЧС. Эдертиг «Бажыңчыгашта өдүрөктер»	1	20.03.	
81	Домактың чугула кезигүннери – кол сөс биле сөглекчинин дугайында ниити билиг.	1	21.03.	
82	Домактың чугула кезигүннери – кол сөс биле сөглекчинин дугайында ниити билиг.	1	02.04.	

83	Домактың чугула кезигүүннери – кол сөс биле сөзлөкчинин дугайында ниити билиг.	1	03.04.	
84	Делгеренгей болгаш делгеренгей эвес домактар (ниити таныжылга).	1	04.04.	
85	Домактарның үн аянын хайгаараары. Домактарның сөөлүнгө улуг сек, айтырыг, кыйгырыг демдектерин хереглээри.	1	09.04.	
86	Домактарның сөөлүнгө улуг сек, айтырыг, кыйгырыг демдектерин хереглээри.	1	10.04.	
87	Домактарның сөөлүнгө улуг сек, айтырыг, кыйгырыг демдектерин хереглээри.	1	11.04.	
88	Хыналда ажыл.	1	16.04.	
89	Өөрөнгенин катаптаары. Домак дугайында катаптаашкын.	1	17.04.	
90	Домак дугайында катаптаашкын.	1	18.04.	
91	ЧС. Чогаадыг «Ынак үем».	1	23.04.	
92	Чогаадыгда частырыглар-биле ажыл.	1	24.04.	
93	Үннер болгаш үжүктөр.	1	25.04.	
94	Слог. Сөстү көжүрери.	1	30.04.	
95	Ыткыр болгаш дүлөй үннер.	1	01.05.	
96	Чүве ады, демдек ады, кылыг сөзү.	1	02.05.	
97	Домактың чугула кезигүүннери.	1	07.05.	
98	Артынчы сөстөрни шын бижири.	1	08.05.	
99	Хуу аттарга улуг үжүк.	1	09.05.	
100	Хыналда ажыл.	1	14.05.	
101	Частырыглар - биле ажыл.	1	15.05.	
102	Катаптаашкын.	1	16.05.	

2-ги класска чыл төнчүзүндө чорудар чижек хыналда тест
1-ги вариант.

1. Домак сөөлүнгө кандыг бижиик демдээ салбазыл?
а) . ☐ б) ? ☐ в) , ☐ г) ! ☐
2. Дараазында сөстөргө узадыр адаар ажык үн кирген сөстү тыпкаш, демдеглээр.
а) балык ☐ в) хоорай ☐
б) инек ☐ г) дүжүт ☐
3. Өк-биле адаар ажык үн кирген сөстү тыпкаш, демдеглээр .
а) от ☐ в) тоол ☐
б) кисель ☐ г) каът ☐
4. Тыва алфавитте каш үжүк барыл?
а) 33 ☐ в) 35 ☐
б) 34 ☐ г) 36 ☐
5. Кандыг сөстөрни төрөл сөстөр дээрил?
а) дөмей кезектиг ☐ в) солун ☐
б) удурланышкак уткалыг ☐ г) таарышпас уткалыг ☐
6. Хой деп сөстүң төрөл сөстөрүн бижиир:
Хой, _____, _____, _____, _____.
7. Эгезинде «т» деп үжүк бижиир сөстөр аразында артык сөстү тыпкаш, демдеглээр.
а) тайга ☐ в) тыва ☐
б) тоорук ☐ г) туман ☐
8. Орус дылдан үлегерлеп алган үш-үш сөстөрдөн бижиир:
а) ф ц щ: _____, _____, _____
б) ь (чымчак демдек) _____, _____, _____
9. Шын харыыны тыпкаш, демдеглээр.
а) Сөсте чеже ажык үн барыл, ынча слог бар. ☐
б) Сөсте чеже ажык эвес үн барыл, ынча слог бар. ☐
10. Шын харыыны тыпкаш, демдеглээр.
а) Сөстү бир одуругдан өске одуругже слог аайы-биле көжүрер. ☐
б) Сөстү бир одуругдан өске одуругже үжүктеп көжүрер. ☐
в) Чаңгыс үжүктү арттырып- даа, көжүрүп-даа болур. ☐
11. «Бойдузувус» деп сөстүң көжүрер аргаларын бижиип көргүзөр.
Бойдузувус _____
12. Кым? Чүү? деп айтырыгларга харыылаттынар сөстөр чүнү көргүзөрүл?
а) кылдыныгны ☐ чүвелерни ☐
б) чүвелернин демдээн ☐ сөстөрни ☐
13. Дараазында сөстөрни хөйүнүң санынга өскертип бижиир:
а) кижиге - _____ в) үжүк- _____
б) ном- _____ г) хирээ- _____
14. Улуг үжүк-биле бижиир сөстү тыпкаш, адаан шыяр.
школа, кудумчу, Чечена
15. Кандыг? деп айтырыгга харыылаттынар сөстөр чүнү илередирил?
а) чүвелерни ☐ в) чүвелерниң демдээн ☐
б) чүвелерниң кылдыныын ☐ г) сөстөрни ☐

16. Кандыг? деп айтырыгта харыылаттынар сөстөргө удурланышкак уткалыг сөстөрдөн тып бижиир:

а) чоон - _____

в) ырак - _____

б) бедик - _____

г) узун - _____

17. Дараазында сөстөргө Кандыг? деп айтырыгта харыылаар сөстөрни таарыштыр тудуштуар.

даг сүткүр

ном бедик

инек солун

орук ырак

18. Канчап тур? канчаар? канчанган? деп айтырыгларга харыылаттынар сөстөр чүнү көргүзерил?

а) чүвелерни

в) чүлелерни кылдыныын

☐

б) чүвелерниң демдээн

г) сөстөрни

☐

19. Домакта кол сөс биле сөглөкчини тыпкаш, адаан шыяр:

Улуг-Хем оожум агып чыткан.

20. Домактарның сөөлүнгө бижик демдектерин салыр.

Чылыг хүн турган уруглар хой кадарып чораан хураганнар аңгы кажаада турар оларны Сайзана азырап турар.

2-ги класска чыл төнчүзүндө чорудар чижек хыналда тестиниң ийиги вариантызы

1. Домак сөөлүнгө кандыг бижик демдээ салбазыл?

а) _

☐

б) !

☐

в) ?

☐

☐

2. Дараазында сөстөргө узадыр адаар ажык үн кирген сөстү тыпкаш, демдеглээр.

а) чурук

☐

в) бажың

☐

б) чуурга

☐

г) шугум

☐

3. Өк-биле адаар ажык үн кирген сөстү тыпкаш, демдеглээр.

а) терге

☐

в) чүък

☐

б) эжик

☐

г) тоорук

☐

4. Тыва алфавитте каш үжүк барыл?

а) 26

☐

в) 25

☐

б) 36

☐

г) 35

☐

5. Кандыг сөстөрни төрөл сөстөр дээрил?

а) дөмей кезектиг

в) олун

☐

б) удурланышкак уткалыг

г) таарышпас уткалыг

☐

6. Кат деп сөстүң төрөл сөстөрүн бижи:

Кат, _____, _____, _____, _____.

7. Эгезинге «т» деп үжүк бижиир сөстөр аразында артык сөстү тыпкаш, демдеглээр.

а) тур

☐

в) тайга

☐

б) туман

☐

г) тараа

☐

8. Орус дылдан үлегерлеп алган үш-үш сөстөрдөн бижиир:

а) ф ц щ :

б) (чымчак демдек) ь

9. Шын харыыны тыпкаш, демдеглээр.

а) Сөсте чеже ажык үн барыл, ынча слог бар.

☐

б) Сөсте чеже эвес үн барыл, ынча слог бар.

☐

10. Шын харыыны тыпкаш, демдеглээр.

- а) Сөстү бир одуругдан өске одуругже слог аайы-биле көжүрер. ☐
- б) Сөстү бир одуругдан өске одуругже үжүктеп көжүрер. ☐
- в) Чаңгыс үжүктү арттырып – даа, көжүрүп-даа болур. ☐

11. «Койгуннарлыг» деп сөстүң көжүрер аргаларын бижип көргүзөр.

Койгуннарлыг _____

12. Кым? Ч\\? деп айтырыгларга харыылаттынар сөстөр чүнү көргүзөрил?

- а) сөстөрни ☒ чүвөлөрни ☐
- б) чүвөлөрниң демдээн ☐ чүвөлөрниң кылдыныын ☐

13. Дараазында сөстөрни хөйүнүң санынга бижиир.

- а) ине - _____ в) уруг - _____
- б) сырга - _____ г) чурук - _____

14. Улуг үжүк-биле бижиир сөстү тыпкаш, адаан шыяр.

Соңга, диис, москва

15. Кандыг? деп айтырыгга харыылаттынар сөстөр чүнү илередирил?

- а) чүвөлөрни ☐ в) чүвөлөрниң демдээн ☐
- б) чүвөлөрниң кылдыныын ☐ г) сөстөрни ☐

16. Кандыг? деп айтырыгга харыылаттынар сөстөргө удурланышкак уткалыг сөстөрдөн тып бижиир:

- а) дидим- _____ в) кара - _____
- б) бичии- _____ г) чараш- _____

17. Дараазында сөстөргө Кандыг? деп айтырыгга харыылаар сөстөрни таарыштыр тудуштуар.

хүн	кежээ
уруг	изиг
өрээл	доруг
аът	делгем

18. Канчап тур? Канчаар? Канчанган? деп айтырыгларга харыылаттынар сөстөр чүнү көргүзөрил?

- а) чүвөлөрни ☒ в) чүвөлөрниң кылдыныын ☐
- б) чүвөлөрниң демдээн ☐ г) сөстөрни ☐

19. Домакта кол сөс биле сөглөкчини тыпкаш, адаан шыяр:

Дээрде улуг самолёт ужуп чор.

20. Домактарның сөөлүңге бижик демдектерин салыр.

Час дүшкен хамык куштар чанып келген аң-араатан ижээнинден үнүп келген чер карарган чазын магалыг-ла

Тестиниң чүнүхынап турары:

1. Ниити чугаа кезектериниң дугайында билиин хынаары.
2. Сөстүң иштинде кыска, узун, өк-биле адаар ажык үннерни ылгап билирин.
3. Орус дылдан үлегерлээн сөстөрни шын бижиирин.
4. Чаңчыл ёзугаар «т»-биле эгелеп бижиир сөстөрни сактып алганын.
5. Домак дугайында билиин хынаары.
6. Төрел сөстөрни тып билирин.
7. Сөс дугайында алган ниити билиин хынаары.

2 класс. Чыл төнчүзүндө чорудар чижек хыналда тест**Шын харыялары болгаш баллдары**

№	Вариант 1	Вариант 2	Балл
1	в	а	1
2	в	б	1
3	г	в	1
4	г	б	1
5	а	а	1
6	Хой, хойжу, хойлуг, хойлаар	Кат, катчы, каттыг, каттаар	1
7	б	г	1
8	Бот ажыл	Бот ажыл	1
9	а	а	1
10	а	а	1
11	Форма, цирк, борщ, апрель, октябрь, июль	Форма, циркуль, щи, июнь, декабрь, ноябрь	1
12	в	в	1
13	Даг – бедик, ном – солун, инек – сүткүр, орук – ырак.	Хүн – изиг, уруг – кежээ, өрээл – делгем, аът – доруг.	1
14	Чечена	Москва	1
15	в	в	1
16	Чинге, чоон, чавыс, кыска,	Кортук, ак, улуг, чүдек	1
17	Бот ажыл	Бот ажыл	1
18	в	в	1
19	Улуг-Хем агып чыткан.	Самолёт ужуп чор.	1
20	Бот ажыл	Бот ажыл	1

Тестиниң түңнелин үнелээри:

19-20 балл- «5». Программаны бедик деңнелде шиңгээдип алган.

15-18 балл- «4». Программаны бедик шиңгээдип алган.

10-14 балл- «3». Программаны шиңгээдип алган.

9-тан куду балл- «2». Программаны шиңгээдип албаан.

